

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

A LUDOVIKA AKADÉMIÁTÓL AZ EURÓPAI IDEGENLÉGIÓN ÁT AZ AMERIKAI HADSEREGIG - TOKAY LÁSZLÓ PÁNCÉLOS HADNAGY ÉLETTÖRTÉNETE

A szerző a cikkében Tokay László katonai akadémikus, páncélos hadnagy életével és munkásságával foglalkozik. Tokay Lászlót 1944. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. Első tiszti beosztásba a rétsági harckocsi zászlóaljhoz került, Bregenben esett angol hadifogságba. Elbocsátása után belépett az Európai Idegenlégióba (GAE, Groupment d'Auxiliars Etrangés). 1950 végén kivándorolt Amerikába. 1953. márciusban bevonult katonai szolgálatra a Fort Ord, Kaliforniába. A kiképzés után az amerikai megszálló erőknél (United States Forces Austria, USFA) a "4th Armored Cavalry" alakulatnál szolgált egy évig. 1954-ben Military Intelligence Service (MIS) szervezethez került nyelvismeretei alapján került, és hajdani tiszti előlétele és akadémiai végzettsége alapján. 1957-ben DA-9 (Department of the Army) alkalmazott lett, majd az Amerikai Egyesült Államok Menekülteket Segítő Program, (United States Escape Program, USEP) munkatársaként dolgozott. 1961-ben visszatért Amerikába és megkezdődött a civil élete. Afrikában a volt francia és angol gyarmatokon az új, független országokban létesített kereskedelmi kapcsolatokat. A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségében kiemelkedő szerepe van a Ludovika Akadémia hagyományai ápolásában.

A katonai pálya gondolata, mint élethivatás, az 1930-as évek vége felé alakult ki Tokay Lászlóban, amikor megkezdődött a Trianonban elcsatolt magyar területek (Felvidék, Kárpátalja, Erdély, majd a Délvidék főleg magyarlakta részei) visszatérése az anyaországhoz. Az ország öröm-mámorban úszott. A nap hőse a Magyar Királyi Honvédség volt. Ilyen körülmények között a fiatalság körében kinek ne tetszett volna a hivatásos honvéd-tiszti pálya. Így volt ezzel Tokay László is.

1941-ben befejezte a középiskolai tanulmányait, a Keszthely-i Praemontrei Gimnáziumban kitüntetéssel érettségizett. Ez a tény lényeges szerepet játszott a katonai pályája kezdetén, mert elősegítette a Ludovika Akadémia várhatóan nehéz felvételi vizsgáin való sikeres továbbjutását. Az 1941. szeptemberben lezajlott első felvételi vizsgán, a több mint 800 jelentkező közül az elsők között végzett. A vizsga után a vizsgabizottság egyik tagja, egy hadmérnökkari alezredes személyesen gratulált neki az elért vizsgaeredményéhez!

Problémaként merült fel a Ludovika Akadémiára való pályázata során, hogy édesapja csendőr-altiszt volt tiszthelyettesi ranggal. Az Akadémia történetében 1941 előtt arra még nem volt precedens, hogy altiszti családból származó pályázót felvettek volna. A hagyomány szerint, a felvételhez két dologra volt szükség: megfelelő származásra és "protekcóra" egy befolyásos személy részéről. Ő egyikkel sem rendelkezett.

Az első sikeres felvételi vizsga letétele után mint akadémikus-jelöltet behívták a kötelező egyéves csapatszolgálatra. Sikerült a kérvényében elsőnek megjelölt fegyvernemhez, a páncélosokhoz kerülnie. Így 1941. október 15-én bevonult a Rétságon, Nógrád megyében állomásozó 2/I Harckocsi Zászlóaljhoz, mint karpaszományos honvéd. A bevonulása idején a zászlóalj még a keleti fronton volt, mint az ott harcoló Gyorshadtest egyik köteléke, és a zászlóaljnak csak egy harckocsi százada volt "Toldi" könnyű és "Ansaldo" harckocsikkal felszerelve.¹ A kb. három hónapos bevetése alatt a zászlóalj súlyos, véres veszteségeket szenvedett és majdnem az összes jármű anyagát elveszítette.

A bevonuló újoncok egy századba, egy körletbe kerültek a frontról visszatérő páncélosokkal. Így bőven nyílt alkalma arra, hogy a frontot megjárt katonáktól hallja, hogy mi is az a háború, milyen az orosz/ukrán nép, a bevetések, sebesül-

¹ Az Ansaldo leírását lásd Bonhardt Attila-Sárhidai Gyula-Winkler László: A Magyar Királyi Honvédség fegyverzete című könyv 54-55. oldalain, a 38 M Toldi leírása a könyv 64-65. oldalain, a 38 M Toldi II leírása a könyv 66-67. oldalain található. Vitéz Bátky Miklós humoros írást jelentetett meg az olaszok kétszemélyes, miniatűr harckocsijáról az 1941. augusztus 20-án avatott évfolyam emlékkönyvében. Káplán György – Ráskay Pál (szerk.): A m. kir. honvéd „Ludovika” Akadémia 1941. augusztus 20-án felavatott évfolyamának emlékkönyve, Bp., 1991. Lásd még Káplán György: Életutam 1920-2011, Hadnagyavatás 1941. augusztus 20. p. 61. című írásában.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

tek, elesettek, stb. A zászlóalj tisztikarából is többen elesetek, a legénységi hősi halottakkal együtt. A gyorsan gyarapodó katonai ismereteinek és tapasztalatainak ezek a frontkatonák voltak az elsődleges forrásai.

Így kezdődött újonc kiképzése Rétságon, amely hivatalosan 8 hétig tartott és december 6-án, a kormányzó névnapján fejeződött be. Ezt még egy éleslövészet, (az akkor rendszeresített Mannlicher hadipuskával) az újonckiképzés befejező aktusa követte. Még a karácsonyi szabadság előtt a karpaszományosokat örvezetővé léptették elő és megkapták az ezzel járó csont-csillagot. Egyben kihirdették, hogy a karácsonyi szabadság után a karpaszományosokat hat hónapra Rimaszombatra vezénylik az ott megalakult Tartalékos Tiszti Iskolára. Így 1942 január elején a zászlóalj kb. 20 újonc karpaszományosa bevonult a Rimaszombat-i páncélos laktanya melletti régi, elhanyagolt barakkokba, amelyek a "Tartalékos Tiszti Iskolát", köznyelven a "karp-iskolát" képezték!

KARPASZOMÁNYOS ISKOLA, RIMASZOMBAT

Az iskolának kiutalt barakkok az I. világháborúban egy orosz hadifogoly-tábor részei voltak, és azóta nem sokat változtak az állapotok. Így az új lakókban, a "tiszt-jelölt" urakban ez általános elégedetlenséget váltott ki.

Az iskolába kb. öt különböző zászlóaljból vonták össze a karpokat. Az összlétszám 130 körüli volt. Ehhez járult még a legénységi kiképző keret, altisztek és tisztsek. Az iskola hallgatóit két egymással szembenálló barakkban helyezték el, amelyeket egy folyosó kötött össze. Ebben több nagyobb méretű bádogból készült és vízcsappal ellátott mosdóteknő volt, amelyek a sokszor 20-25° C fokos hideg tél miatt általában befagytak, így csak előzetes felmelegítés után adtak vizet. Más fürdési, zuhanyozási lehetőség nem volt.

Egy-egy barakkban két sor ágyat lehetett elhelyezni soronként 10 ágygal, tehát összesen 20 ágyat. Hogy több hely legyen, minden ágy fölé tettek még kettőt, így a barakkba 60 személy fért be. Ily módon az iskola teljes hallgató állományát el tudták helyezni. A kiképző keret és az egyéb beosztottak külön barakkban laktak; a tanterem pedig egy negyedik barakkban volt. Az iskola tiszt állománya váltakozva 6-8 fő volt, zöme Ludovikát végzett hivatásos tiszt volt, a beosztott altisztek is mind jól kiképzett öreg katonák.

A kiképzés nagyobb része tantermi előadásokból állott, főleg az erős hideg (-20-25°C) miatt. Az iskola hallgatóságának összetételében 1942-ben már viszonylagosan sok volt a visszacsatolt területekről származó önkéntes, sőt aksjelölt is. Ez hivatalos politika is volt a jelentősen megnagyobbodott honvédség tiszt állományának feltöltése érdekében.

Az iskola történetéhez tartozik a farsangi szezon alatt rendezett "karpaszományos bál", amelyhez hasonló valószínűleg sem azelőtt, sem azóta nem látott Rimaszombat városa. A karpok ugyanis elhatározták, hogy "kivágnák a rezet" és egy bál keretében meghívják a várost mulatni. A rendezőbizottság kidolgozott minden részletet. A fő attrakció az elegáns, saját extra ruhájukba öltözött, fekete nadrágos, fehér kesztyűs fiatal karpok csoportja volt, amelynek parancsba volt adva, hogy a bál alatt, egészen reggelig egyetlen hölgy sem ülhet, hanem táncoltatni kellett. Ez így is történt reggel 5 óráig! A bálnak óriási sikere volt, és a karpok ezután még népszerűbbek lettek a zömmel magyar lakosságú városban.

Az iskola tanulmányi programjának elméleti része április végén befejeződött, ekkor az iskolát Nyergesújfaluba helyezték át gyakorlati, azaz terepen való kiképzésre. Ott a helyi óvodában, közvetlenül a Duna partján, helyezték el őket. Szalmazsákokon feküdtek, csajkákból étkeztek, a Duna vizében tisztálkodtak, fürödtek stb. Naponta kivonultak a terepre harcokcsikkal, a páncélos harceljárást gyakorolták, vezetési gyakorlatok, rádió kiképzés, stb. volt a napi program. Az iskola júniusban azzal fejeződött be, hogy a tanfolyamot sikeresen befejező örvezetőket tizedessé léptették elő, azaz megkapták a második csillagot. Ő is mint tizedes vonult be ismét az alakulatához Rétságra!

RÉTSÁG

A Ludovika második felvételi vizsgát megelőző két hónap a rétsági zászlóaljnál volt a legfontosabb időszak az önkéntes éve alatt. Ekkor tanulta a legtöbbet a páncélos szakmai kiképzés terén, ami lényeges és talán döntő volt a második

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

felvételi vizsga sikerében. Őt vezetői igazolványt szerzett, beleértve a Turán közepes harcocsira szólót is, amit a felvételi vizsgán a leendő páncélos századparancsnok, Liptay Tibor százados, nagyon sokra értékelt, mert ilyen a négy századtiszt és az akadémikus jelöltek között egyiknek sem volt.

Mielőtt a rétsági zászlóaljtól leszerelt, háromheti tanulmányi szabadságot kapott, majd szeptember 29-én, Szent Mihály napján, jelentkezett a Ludovika Akadémián a második felvételi vizsgára.

Ezen a vizsgán csak az ország különböző karpaszományos iskoláit már sikerrel végzett aks. jelöltek vettek részt, tehát a csapat szolgálatosok. A cögerek², azaz a katonai nevelő-intézetekben érettségizett növendékek, automatikusan bekerültek a tisztképző akadémiákra. Az arány fele-fele volt a két csoport között. A páncélos fegyvernemhez összesen 22 új, azaz elsőéves akadémikust vettek fel, tehát a csapatszolgálatosokból összesen csak 11 személyt. Ebben a kis csoportba tartozott ő is. Az esélye így igazán kevés volt, de a vizsgája kiválóan sikerült. Páncélos akadémikus lett.

A vizsga befejeztével és a felvételt nyert aks. jelöltek³ neveinek hivatalos felolvasásával, az új akadémikusokat késelem nélkül átirányították a megfelelő alosztályokhoz! Így ment fel az Üllői útra néző Gyorsosztály III. emeletére, ahol jelentkezett a szolgálatos naposnál.

A század körletbe éppen már bevonulóban voltak nyári szabadságukról a II. és III. éves aksok. Másnap beöltöztették, megkapta a felszerelését és a hivatalos adminisztrációs munkával is végeztek. Tokay László törzs-száma 804 lett. Egy 11 személyes hálószobába került, III. éves akadémikus volt a szobaparancsnok. A század tisztikara négy hivatásos tisztből állott: két százados, két főhadnagy. A század állományához tartozott még egy kb. 30 fős legénységi szakasz, akiket a III. emeleten helyeztek el.

Ludovikás élete az akadémiára való bevonulása utáni harmadik napon már rendes mederben és szigorú napirend alapján folyt.

A volt cöger és a volt karpaszományos aksok közötti enyhe, de létező különbség volt a huszonkét főből álló osztályokban. A cögerek mögött eleve nyolcvévi katonai-nevelés és közösségben való, erős fegyelemre alapozott élet volt, amely során az úri nevelésre és finom modorra is nagy súlyt fektettek. A karpoknak talán egyetlen közös nevezője a középiskolai tanulmányok és érettségi útján aránylag nehezen megszerzett "kiváltság" volt, amely az akkori társadalmi osztály elitjévé tette őket, függetlenül a származási különbségektől. A Ludovika páncélos századához felvett tizenegy karpaszományosból ötven kitüntetéssel érettségiztek, ami tanulmányi és általános tudás szempontjából talán a cögerek fölé emelte őket. Ugyancsak az egyéves csapatszolgálat és a hat hónapos tartalékos tisztiskola, a tizedesi rendfokozat, párosulva a csapathoz szerzett szakmai ismeretekkel, talán kissé elbizakodottá tette őket, és így jobb katonának tekintették magukat, mint a volt cögereket. De az így fennálló különbségek hamarosan eltűntek, és osztályuk már az első félévben az akadémia "első" osztálya lett a tanulmányi összeredmények alapján.⁴ Ezt a vezető pozíciót sikerült megtartaniuk két esztendőig, azaz az avatásukig. Úgy is nevezték őket, hogy az akadémia "gyöngy-osztálya", mert kivétel nélkül mindenki duplás⁵ lett. Ez a Ludovika történetében korábban nem fordult elő.

² cöger= A cöger a német Zögling [növendék] szóból ered.) Nekik csak orvosi vizsgálaton kellett átesniük, sem írásbeli, sem szóbeli felvételi vizsgát nem kellett tenniük, ha a tisztképző akadémiákra jelentkeztek.

³ Aks=akadémikus, A Ludovika Akadémián tanulókat 1903-ig növendék, ettől kezdve akadémikus megszólítás illette meg. I. Ferenc József az új rendszerű Ludovika Akadémia fennállásának negyedik évében, 1902. december 14-én megengedte, hogy a bécsújhelyi akadémia és a Ludovika Akadémia növendékeit akadémikusoknak, illetve honvéd akadémikusoknak (röviden aksoknak) nevezzék.

⁴ A cögerek és a polgári életből pályázók közötti különbségre vonatkozóan értékes adalékokat nyújt Eszenyi László Trianoni nemzedék című könyve: „Nagy előnyben voltunk mi, katonaiskolások a polgári életből jött évfolyamtársainkkal szemben. Nekünk csak orvosi vizsgálaton kellett sikeresen átesniünk, nekik ezen felül be kellett bizonyítaniuk, hogy testileg és szellemileg egyaránt meg fogják felelni a katonai élet szigorú követelményeinek.”

⁵ Duplás=tanulmányi előmenetelt mutató jelzés volt. A legalább 3,7 átlag-egységszámot elérő akadémikus megnevezése volt. A tanulmányi eredmények és a jelzések közötti összefüggés leírását részletesen lásd Damó Elemér: Elemér: Nyolcvanöt év honvédség, filmkockák egy hosszú életfilmből, I. rész Horthy Miklós katonája, 1. kötet A fölkészülés, című könyv p. 112-113. Budapest, Honvéd Kiadó, 2005. p. 294., valamint Vitéz Szepesvári Béla ny. őrnagy: „A hazáért mindhalálig” vitéz Szepesvári Béla ny. őrnagy háborús naplója, 2006. p. 321. című könyvében.

KIKÉPZÉS A LUDOVIKÁN

Küzdelem folyt az aranycsillagért, a kiképzés különböző lépcsői két éven át szigorú, feszes rendben zajlottak.

1943. február elején a félévi zárásnál osztályelső lett két-sáv, két-gombos minősítéssel, az összes tantárgyból 5-ös osztályzatot, azaz a legmagasabbat kapta. Az osztálynak több mint a fele szintén duplász lett, azaz két sávós. 1943. augusztus 20-án felavatták a III. évfolyamot. Ez volt számára a negyven napos nyári szabadság kezdete.

Szeptemberben bevonultak a nyári szabadságról, a II. évfolyam előlépett III. évfolyammá. Osztályelsőként, ő lett a rangidős páncélos akadémikus. Bevonultak az újonnan felvett akadémikusok. Az akadémia élére új parancsnokot neveztek ki, Sáska Elemér ezredes személyében. Októbertől decemberig intenzív tantermi foglalkozások zajlottak, amelyet a karácsonyi szabadság követett. Mint a III. évfolyam osztályelsője, "század-parancsnok akadémikus" volt.

1944 januárjában mindkét évfolyam téli kihelyezésre Borsára, a Máramaros-i havasokba ment sí kiképzésre. Ez egyhónapos kemény munkát jelentett. Februárban és márciusban folytatódott az intenzív tantermi foglalkozások. Rossz hírek érkeztek az orosz frontról, amely egyre közelebb került a Kárpátokhoz. 1944. március 19-én a németek megszállták az országot, de az akadémia tanrendjében nem történt változás. Áprilisban egyhetes húsvéti szabadságot kaptak, majd azonnali kihelyezés vette kezdetét Zsámbékra, ez volt a hosszú nyári kihelyezés kezdete. Bevonult az új karpaszományos csoport, kb. 20 fő, mint a jövő I. évfolyam. Ezek kiképzését rábízták, átvette felettük a parancsnokságot.

Májusban Zsámbékról átköltöztek Esztergomtáborba. Májusban és júniusban erősített és változatos fegyvernemi kiképzés folyt Kenyérmező és a Strázsa-hegy térségében. Állandóan szerelőruhában voltak, kimenőt alig kaptak. Sokfelé találkoztak német csapatokkal, már megszokták őket. A III. évesek lélekben már készültek a hadnagyavatásra, kérvényezni lehetett, hogy melyik csapatostól szeretnének szolgálni. Július utolsó hetében vasúti szállítással és harckocsikkal együtt indultak Várpalota térségébe egy összesített-fegyvernemi nagy zárógyakorlaton való részvétel céljából. Elhelyezésül a Várpalota melletti Ősi községet jelölték ki, ahol a helyi iskola, óvoda és több parasztház lett az otthonuk. Naponta kivonultak járműveikkel együtt és a terepen étkeztek. Egy igen változatos és számukra addig ismeretlen szinten lezajlott nagygyakorlat részeseivé váltak. Augusztus 10-én vasúti szállítással tértek vissza Budapestre, az akadémiaira, ahol az avatásra kerülő évfolyamot a főépületben helyezték el. Szekrényeik már ott voltak, készülődtek az avatásra. Napokon belül megkapták a teljes hadnagy felszerelésüket és ruházatukat, amely mérték utáni és a legjobb minőségű volt. Akkor már bejelentették, hogy az avatást nem a Ludovika Nagyrétjén tartják, hanem a Bolyai Akadémia díszterén a Húvösvölgyi úton.

Az augusztus 20-án, vasárnap lezajlott avatás igazán történelmi jellegű esemény volt. Először a tisztképző intézetek történetében, a három intézet, a Ludovika, a Bolyai és a Horthy Akadémia részvételével "összetett avatás" volt a három akadémia zászlóinak jelenlétével. Jelen volt Horthy Miklós kormányzó is. Összesen 361 akadémikust avattak, nagyszámú katonai és polgári előkelőség részvételével. Az általános hangulat kissé nyomott volt, a veszésre álló háború előre vetette árnyékát. A felavatott új hadnagyok részéről ilyesminek nyoma sem volt, alig várták, hogy a csapatokhoz és a harctérre kerüljenek. A hangulatra jellemző az akadémia első Pósfay László pohárköszöntője a díszvacsorán: *"Emelem poharam annak a bajtársnak egészségére, ki közülünk elsőnek fog hősi halált halni"*,⁶ Szegény Pósfay nem tudhatta, hogy saját magára emelte a poharát, mert az avatást követő egy hónapon belül, még szeptemberben, a Torda környéki harcokban hősi halált halt.

⁶ In: Pénzes János: Az emlékek útját járva 1942-1944, Melbourne, Ausztrália, 276. oldalon Pósfay László hadnagy válaszbeszédének szövege olvasható.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

A közös nagy díszvacsora este a Ludovika dísztermében zajlott le. Az új hadnagyok reményteljesen néztek a kezdődő csapatszolgálat elé. Az előírás szerint negyvennapos szabadság járt nekik, de előbb három napon belül jelentkezniük kellett a kijelölt alakulatuk parancsnokánál.

Tokay László már másnap reggel felutazott Rétságra és jelentkezett az ott állomásozó I/II. Harckocsi Pótzászlóalj parancsnokánál, Jámbor János alezredesnél. Az eredeti hadrendi zászlóaljat ekkor már mozgósították és elvonult az Arad-Torda térségében tervezett bevetésre.

Ő hazautazott Keszthelyre a családjához, büszke volt, mint a család első hivatásos katonatisztje. A kiutalt negyvennapos szabadság rövid lett, mert két hét múlva táviratilag behívták az alakulatához.

A rétsági csapatszolgálata változatos, de rövid volt. Örült, hogy sok régi arcot viszontlátott a két évvel korábbi újonckorából. Az újonckorból tisztesek, a tisztesekből altisztek lettek. Több ott szolgáló hivatásos tisztet még az akadémiáról ismert. Eleinte kiképzőtiszt volt, amelynek keretein belül a kiképzett legénységet, mint pótlást, az akkor már Tordán harcba álló zászlóaljhoz indították. Ezt megszakították a Börzsöny-hegységben kezdődő partizánharcok, amelyekben, mint partizánvadász szakasparancsnok vett részt két hónapon át. Ekkor történt az október 15-i háborúból való kiugrási kísérlet is, bár az általános helyzet zűrzavaros volt, a pótzászlóalj folytatta a rábízott feladatok végrehajtását.

A Rétság-i laktanyában ekkor már német alakulatok is állomásoztak. A környező utak tele voltak a frontra induló, vagy visszavonulóban levő magyar és német alakulatokkal. Feltűnően nagy volt a hazájukba visszatérő szlovák alakulatok száma, amelyek Rétságon keresztül vonultak, és adták el pénzért, élelemért, üzemanyagért, stb. járműveiket, fegyvereiket és más egyéni holmijukat. Ez már kétségtelenül a felbomlás jele volt. Ezzel ellentétben a zászlóaljuknál teljes rend és fegyelem uralkodott. A tisztek és legénység között kitűnő volt a kapcsolat. Sikertelen megértetniük a legénységgel, hogy a háború vége felé közeledő vészhelyzetben az együtt maradás és a közös sorssal való együttes szembenézés jelenti mindnyájuk számára a legnagyobb biztonságot.

Ilyen körülmények között érte őket a parancs a páncélos hadtesttől, amely szerint a még létező különböző páncélos alakulatokból egy kiképző ezredet szerveznek. A terv az volt, hogy az ezredet Németországba küldik és ott német anyaggal felfegyverzik és kiképezik. Csak később tudták meg, hogy a távolabbi terv az volt, hogy ez az alakulat visszatér Magyarországra, és részt vesz a Konrád-fedőnévvel jelzett, 1945. januárra tervezett hadműveletben, amelynek végző célja a körülfűrt Budapest felszabadítása volt. Az így felállítandó kiképző ezredbe csak önként jelentkezőket, és csak magyar harckocsikra már kiképzett legénységet vettek fel. Önként jelentkezőkben nem volt hiány, így az ezred november vége felé megalakult és Párkányánán gyülekezett elszállításra. Némi huzavona után a szerelvény 1944. december 3-án elindult, és Csehországon át Bergenbe érkezett, amely az óriási kiterjedésű páncélos kiképző tábor központja volt. Ez lett az otthonuk 1945. áprilisig. A tábor központja egy több száz épületből álló modern kaszárnya volt, amely valóban kényelmes otthont adott mind a tiszteknek, mind a legénységnek. A kaszárnya minden szempontból magasan felette állott az átlagos magyar laktanyáknak. Erre szükség is volt, mert ez ellensúlyozta a szűkös élelmezést, amely viszont közelében sem volt az átlagos magyar élelmezésnek. Ez később általános elégedetlenséget váltott ki. Ehhez társult még, mint negatív faktor, a páncélos kiképzés elmaradása, amelyet nem tudtak megkezdeni, mert egyszerűen nem állt rendelkezésükre harckocsi és más páncélos anyag. A karácsonyi és újévi ünnepek után, 1945 januárjában már nyilvánvalóvá vált, hogy a kiképző ezrednél szakmai kiképzés nem lesz. Ez erősen lehangolta őket. Ehhez párosultak az otthoni rossz hírek, hiszen az ország több mint fele akkor már szovjet megszállás alatt volt, Budapest ostroma folyt, és a felmentésére végrehajtott Konrád-hadműveletek mind eredménytelenek maradtak.

Ilyen körülmények között, hogy a legénység fegyelmét megőrizték és a veszedelmes tétlenséget elkerülik, mindenféle értelmetlen és sokszor nevetséges foglalkozást találtak ki.

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

A HADIFOGSÁG

Budapest eleste, s a kitörés drámai valósága, az ezt követő szabadrablásról érkezett hírek, mély szomorúságot váltottak ki mindenkiből. A legénység szökdösni kezdett hazafelé! Sokuk családtagjai és szülőföldje már szovjet megszállás alatt volt. Fontosabb volt számukra az, hogy a családjukkal törődjenek, semmint Németországban tétlenül rostokoljanak.

A helyzet április elején lényegesen megváltozott, amikor az angol hadsereg elérte a környéket és a magyar táborparancsnoksággal külön kötött fegyverszünet alapján átvette az összes magyar alakulat feletti rendelkezést, de nem tekintették őket hadifoglyoknak. Tokay László viszont hadifogoly lett, mert szakaszával éppen a fegyverszüneti zónán kívül tartózkodott. Így ért véget magyar honvédtiszti karrierje közel egy évvel az avatása után. A hadifogság nagy részét belgiumi tisztifogolytáborokban töltötte. Az angolokról csak a legjobbakat mondhatja el, mindig "fair" alapon bántak velük, sőt még az ősi ellenségükkel, a németekkel is. A belgiumi táborokban, a Brüsszeli Magyar Vöröskeresztes Misszió rendszeresen meglátogatta őket, cigarettával, édességgel, stb. bőven elláttak mindenkit.

1945. áprilisában került vissza Németországba, az Eselheide-i nagy elbocsátó táborba. A magyarok zömét hazaszállították, aki nem akart hazamenni, az maradhatott Németországban. A tiszteknek az angolok azt tanácsolták, hogy ne menjenek haza. Tokay maradt!

AZ EURÓPAI IDEGEN LÉGIÓBAN

Fogságból való elbocsátása után a korábban kitelepített 1. sz. Magyar Tábort Kórháznál dolgozott, mint polgári alkalmazott. A kórházban még voltak háborús sebesültek, tisztek és legénység. A kórház teljes állománya UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) ellátásban részesült, ami abban az időben kényelmes megélhetést biztosított. A kórházat 1946. októberben elhagyta, mert tervbe vették a Magyarországra való hazaszállítását. Átment a Francia Megszálló Zónába, ahonnan jó hírek érkeztek munkalehetőség szempontjából, sőt a források szerint francia katonai szolgálatot is lehetett vállalni. Az első munkahelye a franciáknál egy logisztikai-katonai ellátó központ volt, amely Sudheim-ben, az angol zónában települt. Feladata Franciaország és a Berlin-i francia megszálló zóna között az összekötés és anyagi ellátás biztosítása, a mindkét irányban gépjárművel közlekedő francia és szövetséges katonai és civil megszálló személyzet számára volt. Ez a furcsa különítmény "Relais Francais" néven működött egy őrnagy parancsnoksága alatt. Mintegy 20 francia és ugyanannyi német dolgozott ott! Azt, hogy ilyen jó helyen kapott állást, elsősorban magyar mivoltának köszönhetette. Lustallot parancsnok ugyanis Balatonbogláron a háború alatt ott működő francia fogolytábor lakója volt több évig, nagyon hálás volt, hogy a magyar állam így segítette a Németországból hazánkba szökött francia foglyoknak a háborút átélni. Amikor jelentkezett nála munkakeresés céljából, azonnal felvette. A Relais Francaisból kb. egy év múlva a magyar tisztársai csábították át Koblenz környékére. Ott a Rajna és Mosel folyók összefolyásánál, az Ehrenbreinstein-i erődben működött egy kb. 300 főnyi magyar munkaközösség "Equipe Hongroise" néven, amelyet volt magyar műszaki és folyamőr tisztek szerveztek magyar honvédekből és civilekből. Ezek mind az erődben voltak elszállásolva családtagjaikkal együtt, francia ellátmányt és fizetést kaptak. Feladatuk különféle műszaki munka, utak, hidak helyreállítása volt. Specialitásuk a Rajnába esett hidak kiemelése volt. Ez a társaság a franciák részéről kiváló elismerésben részesült és sok menekült magyarnak biztosított munkát. Ő is azonnal kapott munkát, mint titkár, tolmács, fordító. Fő követelmény a francia és német nyelvek folyékony ismerete volt, szóban és írásban. Amolyan segédtsízt volt egy francia százados mellett. Volt tisztársai, akikkel folyamatos kapcsolatot tartott fenn, rábeszéltek, hogy álljon be a francia hadseregben belül idegenekből szervezett egyenruhás különítménybe, amelyet Európai Idegenlégiónak is neveztek. Ez a szervezet "G.A.E." név alatt működött (Groupment d'Auxiliars Etrangés). Legénységét lengyelek, magyarok, jugoszlávok, stb. adták. A parancsnokok zöme a volt magyar tisztekből került ki, de a GAE-ben ezek is csak altiszti rangot viseltek. Az egyenruha francia volt, különleges jelvényekkel. A GAE legénysége általában azokat a privilégiumot

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

élvezte, mint a megszálló francia katonák. Az ellátás kitűnő volt, a zsold francia franc-ban fizetve. A GAE-ben sok francia is szolgált, tisztí és altisztí rendfokozattal. Közülük sokan megjárták Afrikát és Indokínát, és hozzászórtak az idegen csapatok feletti parancsnokláshoz.

Velük naponta érintkezett, folyékony francia tudása és korábbi Ludovikás tisztí mivolta miatt, ők is szívesen társalognak vele. Két éven belül tizedes, majd őrmester lett. A zászlóaljparancsnok, Balac alezredes, külön megbízásából, futár és parancs őrtisztí szolgálatot teljesített, ami állandó fegyverviselést, és "Nyílt Parancs"-val való utazást biztosított számára. Ez a szolgálat Németország és Ausztria francia megszálló zónáira, és a nagyobb városokban működő francia parancsnokságokra terjedt ki. Így rengeteget utazott, megismerte a háborút veszített német nép sanyarú, szomorú helyzetét is.

A sok ezer magyar menekült soraiban találkozott a Ludovika Akadémia két utolsó parancsnokával és több száz volt hivatásos tisztí, akik családjikkal viszonylagosan nehéz körülmények között éltek. Ezek között megemlítendő Zákó András, akinek nevéhez fűződik az Magyar Harcosok Bajtársi Közössége (MHBK)⁷ mozgalom megalapítása 1948-ban, amely az egész világra kiterjedő és jelenleg is működő szervezetté nőtte ki magát, a hajdani honvédség tagjainak összetartása céljából!

KIVÁNDORLÁS AMERIKÁBA

A francia katonai szolgálatból 1950 szilveszter napján szerelt le. Ekkor már készen voltak az USA-ba szóló bevándorlási papírjai, és januárban jelentkeznie kellett behajózásra Bremerhafenben. A franciák felvették volna a reguláris hadseregbe, de csak altisztí rendfokozattal. Ezt nem fogadta el.

Bremerhafenbe február elején vonult be az ottani IRO táborba (International Refugee Organization, Nemzetközi Menekült Szervezet). Mivel civil ruhája nem volt, a francia kimenő egyenruháját viselte, rendfokozat nélkül. A táborban megállította egy IRO egyenruhát viselő úr, akinek katonásan bemutatkozott, megemlítve őrmesteri rangját a G.A.E.-nél. Elmondta, hogy több nyelvet beszél, és a General Sturgis nevű hajóra vár, mert kivándorol Amerikába. Az idős úr nyugalmazott francia katonatiszt (őrnagy) volt, aki IRO-tisztviselőként a General Sturgis hajót fogja kísélni, mint IRO-főnök. Azonnal felajánlotta, hogy legyen a segéd tisztje erre az útra.

Így lett Tokay László is valami főnök-féle a hajón. Ez a beosztás nem csekély kiváltsággal járt, többek között állandó étkezést jelentett a kapitány kabinjában. A General Sturgis február 8-án indult kb. 2.000 kivándorlóval, és New-York-ot érintve, február 25-én érkezett New Orleans-ba. Itt szállt le hajóról, mintegy ötven utassal együtt, akiknek a végcélja Los Angeles volt, ahova vasúton jutottak el. New Orleans-ban igen szép, bőséges ebéddel és városnézéssel egybekötött fogadtatásban volt részük az ottani főleg francia származású családok részéről.

A kivándorló csoport február 28-án reggel érkezett meg Los Angeles-be, ahol nagy magyar küldöttség várta őket az állomáson és vitte az ott működő magyar plébániára. A plébános, egy temesvári sváb pap volt, aki több mint húsz évvel azelőtt vándorolt ki, és ezalatt sikerült egy rendkívül nagy és gazdag plébániát felépítenie, amelynek már akkor több mint 8.000 tagja volt. A plébánián nagy villásreggelit kaptak, majd a plébánia önkéntes munkatársai hozzáláttak lakást és munkát szerezni az új magyar emigránsoknak. Tokay még az érkezése napján munkát kapott egy kis autójavító üzemenél, egy dolláros órabérrel. Így kezdődött munkásélete Amerikában 28 éves korában! Két hónap múlva vett egy használt autót és talált egy jobban fizető munkát. Közel két évig egy híres, német apácák által vezetett katonaiskolában volt "úr"-

⁷ A második világháború végén a menekültek százai között a harcoló magyar katonák is a határon túlr kerültek. A volt katonai vezetők, kisbarnaki Farkas Ferenc, reszneki Zákó András, Adonyi-Naredi Ferenc, felelőseget érezve megpróbálták az egységeket szervezetté alakítani. Így született meg az a katonai szervezet, amelynek a neve: **Magyar Harcosok Bajtársi Közössége**, rövidítve **MHBK**. A Bajtársi Közösség idővel világszervezetté vált, fenntartja és ápolja a nemzeti hagyományokat, hősi katona eszményeket, kegyelettel emlékezik a hősi halált halt Bajtársaira. A harcos idők elmúltak, a mi fegyverünk a toll, írás, emlékezés és emlékeztetés. Ezt a célt szolgálja Bajtársi Híradók a „Hadak Útján” című folyóirat, amely a híd szerepét tölti be a négy világrészen élő bajtársak között.

állása, mint sporttanár és katonai nevelő. Ez már a régi szakmájába vágott, és egyben lehetővé tette, hogy egy közeli egyetemen két szemesztert elvégezzen. Főleg angolt és spanyolt tanult.

AZ AMERIKAI HADSEREGBEN – ÚJRA EURÓPÁBAN

Ezt a békés idillt egy hivatalos értesítés zavarta meg, amely szerint rövidesen behívják katonai szolgálatra, ami akkor Koreát jelentette volna. Ezt csak úgy kerülhette el, hogy 3 évre önként jelentkezett a hivatásos hadseregbe (regular army). 1953. márciusban bevonult katonai szolgálatra a Fort Ord, Kaliforniában állomásozó 6. Gyalog Hadosztály Kiképző Zászlóaljához, mint közlegény. Itt négy hónapig tartott az újonckiképzése. A magyar tiszti rangját nem ismerték el, és annak ellenére, hogy a legjobb minősítése volt az újonckiképzés végén, tiszti iskolára sem mehetett, mert még nem volt amerikai állampolgár. A sovány vigasz csak az volt, hogy külföldi szolgálati helye Európában lesz. Így jutott el egy csapatszállító hajón, vasúton Linzbe az amerikai megszálló erőkhöz (United States Forces Austria, USFA). A "4th Armored Cavalry" alakulatnál szolgált egy évig. A sorsa jól alakult, ismét katona és páncélos volt, csakúgy, mint 10 évvel azelőtt a honvédségnél. Az alakulaton belül először írnok, majd zászlóalj írnok lett, utána amolyan mindenes. A rendes szolgálati munkája mellett tolmácsként sok ügy elintézését bízták rá az osztrák hatóságnál. Kapcsolatba került az új osztrák hadsereg tisztjeivel is, akik közül többen a magyar Ludovikát végezték közvetlenül az I. világháború után, amikor a Wiener-Neustadt-i saját akadémiájuk nem fogadta be őket. Továbbá voltak az osztrák hadseregben idős volt magyar honvédtisztek is, akiket az osztrákok a régi rendfokozattal és fizetéssel vették át. Ebbe a társaságba is bekerült.

1954 őszén áthelyezték a szintén Linzben működő Military Intelligence Service (MIS) szervezethez, amely neve szerint is különleges alakulat volt, nagyon előnyös szolgálati viszonyokat és kiváltságokat biztosított tagjainak.

A MIS-nek közel fele tiszti állományú volt. Ide elsősorban nyelvismeretei alapján került, hajdani tiszti előélete és akadémiai végzettsége alapján tisztként kezelték. Az egyenruhán semmi rangjelzés nem volt, sőt gyakran a szolgálatot is civil ruhában látta el.

1955 májusában a négy megszálló hatalom között létrejött megegyezés (Staats-vertag) alapján a megszállóknak szeptember 1-jéig el kellett hagyniuk Ausztriát. Ez elég sok munkát jelentett, részt vett az összes amerikai objektum osztrák hatóságoknak történő átadásában. A csoportjukat áthelyezték Münchenbe. Onnan mindjárt tovább kellett mennie Stuttgartba, az amerikai 7. hadsereg törzséhez. Ott négy hónapig dolgozott a francia összekötő csoportnál. Kényelmes irodai munka volt, magas rangú tiszteknek fordított és tolmácsolt. Érdekes volt megfigyelni, hogy az amerikai haderőnél milyen kevés volt a francia nyelvismerettel rendelkezők száma, mind tiszti, mind legénységi szinten.

Münchenben a MIS különítmény válogatott sok nyelvet beszélő egyénekből állott. Néhány elegáns, a németektől rekvirált villa volt a lakásuk és az irodájuk, német polgári alkalmazottakkal dolgoztak. A kelet-európai országokból menekülő, disszidáló személyekkel foglalkoztak adminisztráció és hírszerzés szempontjából. 1956 nyarán két hétre elvezényelték egy amerikai-francia hadgyakorlat (Cordon Bleu) törzséhez, ahol a VII. Amerikai Hadtest hadműveleti vezérkari főnökei mellé osztották be tolmácsnak. Ez talán katonai karrierje csúcsa volt, büszkeséggel gondol ma is arra, hogy egy volt magyar tiszt két idegen nagyhatalom magas rangú tisztjei, tábornokai mellett vitte a szót, állt és magyarázott.

Az 1956-os magyar forradalom bombaként robbant, ez új átmeneti szolgálati beosztást jelentett a számára. Ausztriában az újonnan megalakult osztrák hadsereg egyik törzséhez vezényelték Salzburgba, több munkatársával együtt. Itt működött a hatalmas "Camp Roeder" nevű katonai komplexum, amelyben 1955-ig az amerikai megszálló erők állomásoztak. Ezt a szuper modern táborát az amerikaiak teljes felszereléssel együtt az osztrákoknak adták át, akik a Magyarországról érkező menekültek tömegeit helyezték el benne. Így idegyűjtöttek össze kb. 800 volt "Néphadsereg"-beli magyar katonát, ezek között kb. 50 tisztet. A MIS csoport feladata az állományt regisztrálása és hírszerzés szempontjából történő kiértékelése volt. Az osztrákoknak ekkor még nem volt ilyen szervezetük.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

A fenti beosztásában 1957. márciusig dolgozott, amikor visszavezényelték Münchenbe leszerelés céljából. Az amerikai hadseregben vállalt négy éves szolgálati kötelezettsége lejárt. Hosszabbítás esetén újabb három évet kellett volna aláírnia, azonban a magasabbparancsnokságtól egy igen előnyös ajánlatot kapott, civilként, ugyanabban a munkakörben, de egy lényegesen magasabb fizetési osztályba vették át. Így lett DA-9 (Department of the Army) alkalmazott, amely századosi rendfokozatnak megfelelő fizetéssel járt. Így a katonai őrmesteri fizetése megduplázódott, továbbá a tiszteknek járó ingyen juttatásokat is megkapta. Új szolgálati helye a Frankfurt közelében lévő Oberursel volt, ahol az amerikai megszállók nemcsak híres, de egy "hírhedt" tábor is fenntartottak. Ide gyűjtötték össze a német háborús bűnösöket. Később ez a hely a politikai menekültek, disszidálók, és hasonló társaság átjáróháza lett a hidegháború idején. Itt székelt a MIS legfelsőbb parancsnoksága, itt dolgozott Tokay László is négy évig, 1957. áprilistól 1961. áprilisig.

Az új állásának nagyon örült, ismét tisztnek érezte magát, mert a tiszt klubbok, a tiszt kórházak, stb. nyitva álltak előtte. Egy vesztes kis ország egykori hivatásos tisztjének maga a tény, hogy a megszálló erőkhöz tartozott, nagy elégtétel jelentett.

1957. májusban hosszabb időre átvezényelték az USEP nevű szervezethez, amely az amerikai külügyminisztériumhoz tartozott, és amelyről azelőtt sohasem hallott. A főnökség Frankfurtban volt, ott kellett jelentkeznie. Az United States Escape, USEP⁸ program feladata többek között a Jugoszláviában levő magyar menekültek segítése a kivándorlásban. Az amerikai kormány vállalta a kivándorlással járó összes költséget, minden menekült után naponta 7 dollárt fizetett a jugoszláv államnak. Ez a napidíj viszont csak azoknak járt, akiket az USEP jóváhagyott, mint legitim magyar menekülteket. Ehhez természetesen szükségessé vált a menekültek egyéni kihallgatása és regisztrálása. Tekintve, hogy a magyar menekültek összlétszáma 22,000 körül volt az USEP-re óriási munka várt. A menekülteket az ország különböző részeiből egy helyre kellett összevonni. E célból aktiválták Rijeka (Fiume) közelében levő Gerovo-i nagy gyűjtőtáborát és az USEP tagjait is odatelepitették. Az USEP összlétszáma 16 fő volt. A táborban állandóan 2,000-en felül volt a menekültek száma, mert a menekültcsoportok jöttek-mentek, aszerint, hogy milyen gyorsan kaptak a befogadó országtól vízumot.

A világ minden részéből érkeztek delegációk. Mind a regisztrálás, mind a delegációk tevékenységével járó munka oroszán részre reá hárult, mert a USEP 16 főnyi személyzetéből csak négyen beszéltek folyékonyan magyarul, és csak ketten szerb-horvátul.

Az USEP mandátuma és működése a Gerovo-i táborban 1957 decemberében lejárt. A táborban csak kb. 300 menekült maradt, főleg a betegek. Az USEP személyzete is elhagyta az országot, Frankfurtban egy jól megérdemelt karácsonyi szezon várt rá, amely után egy teljes esztendő viszonylagos nyugalomban töltött az Oberursel-i állandó munkahelyén. A háborúban majdnem teljesen lerombolt, de gyorsan újjáépülő Frankfurt eleven, kozmopolita, város volt, tele idegenekkel Európa minden országából. Egy nagy nyolchengeres amerikai autóval bejárta Németországot és a szomszédos országokat is. Legényember volt, szabad, mint a madár! De nagy bánatára haza, Magyarországra nem mehetett. Nem kapott vízumot! 1959 ismét változást hozott számára. Düsseldorfba került, közel a holland határhoz. Németország ekkor már független, önálló állam volt, saját hadsereggel és intézményekkel. Saját nemzeti hírszerző szervezet felállítása folyt "Bundes-Nachrichten-Dienst" –BND név alatt.

Így kötött ki Düsseldorf városban, amely két évig otthona lett, és egyben utolsó szolgálati helye Amerikába visszatérése előtt. Düsseldorfban a BND szervezet körzeti irodáját kezdték felépíteni. Egy kb. fél tucat német személyből álló

⁸ Az amerikai programmal kapcsolatban lásd Edward W. Lawrence: The Escapee Program című 1953 márciusában az Information Bulletinben megjelent írását. A program 1952 áprilisában indult, elsődleges a szovjet megszállta országokból (Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, a balti államok, albánia, Bulgária, Románia) menekültek számára nyújtott támogatást. Egy év alatt mintegy 10 000 menekültet regisztráltak Nyugat-Németországban, Ausztriában, Olaszországban, Görögországban, Törökországban, Triesztben, és más nyugat-európai országokban.

<http://images.library.wisc.edu/History/EFacs/GerRecon/omq1953March/reference/history.omq1953march.lawrenceescapee.pdf> (utoljára megnyitva 2012. március 23.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

részleg már a helyén volt. Neki két amerikai beosztottja volt. Feladatuk a németek segítése és tanítása, azaz amolyan tanácsadói szerep volt. Nagy meglepetésére, a német állomány között több hajdani Wehrmacht-tiszt volt. Ők elismerték és tisztelték a katonai múltját. Így harmonikusan és eredményesen tudtak együtt dolgozni. Így telt el két év, amely alatt a német kontingens megduplázódott. Tokay jövője bizonytalan lett. Hírek jöttek, hogy a MIS civil alkalmazottait is leépítik, hiszen lényegében katonai alakulat voltak. Neki is valami állást, munkát kellett találni Amerikában. Felmondta a munkaviszonyát, 1961 áprilisában katonai repülővel visszatért egy New-York melletti bázisra, ahol két volt ludovikás osztálytársa várt rá. Ők már korábban kivándoroltak és mindketten New-York-ban laktak. Avatásuk óta állandó összeköttetésben volt velük! A US Civil Service még hat hónapig folyósította a fizetését. Így némi optimizmussal lépett ismét, immár másodszer Amerika földjére. Nyolc évig volt távol!

AZ ÚJRAKEZDÉS ÉVEI AMERIKÁBAN

Amerikában néhány hónapi pihenés és semmittevés után ráébredt a rideg valóságra, sürgősen munka és állás után kellett néznie, 38 évesen meg kellett alapoznia a jövőjét.

Eleinte New-York-ban műszaki fordításokat készített különböző cégek számára. Később egy Chicagó-i cég különleges területen ajánlott munkát. Afrikában a volt francia és angol gyarmatokon az új, független országokban kellett kereskedelmi kapcsolatokat kiépíteni. Chicagóba rendelték három hónapos kiképzésre, ami elsősorban a cég által képviselt kb. húsz gyár termékeinek alapos ismeretét jelentette. Az első próbaútra a következő országokba küldték: Szenegál, Sierra Leone, Nigéria, Libéria, Elefántcsontpart és Líbia. Két hónapot irányoztak elő a nagy útra. Minden új volt a számára: eladás, üzletkötés stb.. Nagy munka volt a logisztikai részletek kidolgozása a hosszú útra, hiszen mindent előre kellett tervezni. De eltökélt szándéka volt a siker, eredmény elérése. Ettől függött a jövője!

A vártnál jobb eredményekkel tért vissza Chicagóba, azaz nemcsak új, de igazán nagy üzleteket is kötött, az új afrikai piacot megnyitotta a cég számára. Ennek folytatásaként az új piacot hamarosan ismét meglátogatta, amely két új országgal bővült: Egyiptom és Szudán.

Mindenesetre a cégnél jó nevet szerzett magának, jövőt láttak benne. Ennek eredményeképpen még 1962-ben a Közel-Keletre küldték, beutazta a következő országokat: Libanon, Szaúd-Arábia, Jordánia, Szíria, Irak, Kuvait, Bahrein és Katar. Ez már komolyabb dolog volt. Három hónapig, karácsonyig tartott az út. A cégtől két hét szabadságot kapott, amit Németországban, Düsseldorfban töltött, abban a városban, amelyet két évvel azelőtt hagyott el. Az ünnep jól végződött, egy otthoni régi szerelmét eljegyezte, azaz vőlegény lett!

Az 1963. elején a cég megbízta a távol-keleti piac megszerzésével. Elsőnek a japán piac került sorra, ahol egy teljes hónapot töltött. Utána Korea és Hong Kong kerültek sorra, az egy újabb hónapot vett igénybe. Hazatérése után, a közeli piacokon tevékenykedett, ahol a cégnek már voltak korábbi üzletfelei. Ezek a piacok főleg Közép-Amerikát, Venezuelát, és a Karib-térség kisebb országait foglalták magukba.

Augusztusban két hónap szabadságot kapott házasságkötésre és nászútra. Felesége szlovéniai lány volt, aki Németországban diplomás építészmérnökként dolgozott. Szlovéniába utaztak nászútra. Különösen emlékezetes volt az egyházi esküvőjük egy 300 éves templomban, ahol a Tito-féle kommunista rezsim idején egyetlen esküvőt sem tartottak! Az övék volt az első.

1963 utolsó hónapjaiban a közel-keleti országokat látogatta, ahol egy ritka esemény részese lett Irakban. Bagdad városában akkor ünnepelték a város alapításának háromezredik évfordulóját. Az ünnepségsorozatra ő is hivatalos volt egy helyi nagy cég jóvoltából. Ez alkalommal többször találkozott az akkori államfővel, Abdul Karim Qassim tábornokkal, aki az angol Sandhurst Katonai Akadémiát végezte, így érdeklődéssel hallgatta a katonai múltját, egyben azt is megígérte, hogy mindenben a segítségére lesz! Már-már azt hitte, hogy Irakban "megfogta az Isten lábát" és igazi nagy üzleteket köthet. De szerencséje rövid életű volt, mert Qassim tábornokot leváltották, majd rövid tárgyalás után kivégezték.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

1964 elején újdonsült felesége is megérkezett Chicagóba, ahol berendezkedtek és lakást béreltek. Így kezdődött a közel harminc év, élete új szakasza, továbbra is az export tevékenység és az ezzel kapcsolatos nagyon gyakori külföldi utazások jegyében. Nyugdíjba menetelég, 1992-ig több mint 60 országot járt be, mint a cég "General Export Manager"-e. Ez több millió kilométer utazást jelentett és évente átlag 4 hónap külföldi tartózkodást. Joggal mondhatja el magáról, hogy saját generációján belül ő a "legtöbbet utazott és legtöbb országot bejárt élő magyar".

A cég üzletfejlesztési terve megkövetelte, hogy egy-egy új területen legalább fél évig ott lakjon. Így lett nemcsak látogatója, hanem lakója is több világvárosnak, mint Tokió, Hongkong, Bangkok, Caracas, Johannesburg, Puerto Rico, stb.

A hetvenes évek elején cége megkapta az "E-for Export" díjat, amelyet Kennedy elnök alapított az export terén különösen eredményes amerikai vállalatok megjutalmazására. Személyre szóló díj volt 1985-ben, az "Illinois Exporter of the Year"-díj (Illinois állam év exportőre), amit a munkája elismeréseként kapott. Az "Automotive Hall of Fame" (Autógyárosok Dicsőség Csarnoka) díj és okirat az autóiparban kifejtett tevékenységét ismerte el.

Az emigrációban is folytatta hajdani ludovikás és honvédségi múltját.

„Megmaradtam annak, aki voltam, úgyis mint ludovikás, és úgyis mint honvédtiszt. A hajdani akadémikus bajtársakkal folyamatos kapcsolatot tartottam és tartok ma is. Társadalmi vonalon is, úgy magyar körökben, mint a különböző országok polgáraival való érintkezésben, ha alkalom kínálkozott rá, mindig megemlítettem "Ludovika"-i végzettségemet és ezzel együtt hajdani hivatásos tiszti mivoltomat és rangomat. Ez általában előnyt és elismerést jelentett számomra.”⁹

A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségében - amely a Magyar Királyi Honvédség hagyományait ápolja és őrzi - rendkívül sikeresen dolgozott, ebben szerepet játszott az, hogy a munkája kapcsán a világ majdnem minden városában járt, ahol a szervezet csoportjai működtek. A helyi csoportvezetőkkel és tagsággal személyes kapcsolatot tudott fenntartani. A MHBK-nak a hatvanas években négy évig volt a Chicagó-i csoportvezetője, majd 1991-2001 között az USA főcsoportvezetője.

Saját költségén egy díszes, névre-szóló "Emléklapot" adott ki a szervezet tagsága számára, amely 2,000 példányban készült és a világ minden táján élő volt honvéd bajtársaknak elküldte.

A közelmúltban megjelentette a "Katonanóták"¹⁰ című könyvét, amelyet elküldött a még élő bajtársaknak, továbbá azoknak, akik a hajdani honvédség hagyományait megőrzésében napjainkban is tevékenykednek.

Tokay László így foglalta össze az ars poeticáját:

„Visszatekintve a múltba most életem alkonyán, felvetődik a kérdés: Mi adott erőt, egészséget és kitartást, hogy mindazt megcsináljam, amit fent leírtam. Válaszul ismét csak visszatérek a "Ludovika Akadémiára" és hivatásos tiszti mivoltomra. A honvédségnél elsősorban a csapat-tiszti érényeket sajátítottam el: a feladat minden körülmények közötti teljesítése – nincs meghátrálás – a harc feladása – nincs más kiút, mint a siker.

Az emberismeret és az emberekkel való jó és igazságos bánásmód mindig hozzátartozik a sikerhez. Ezt a Rétsági Kaszárnyában tanultam a legénységtől. Végül igen fontosnak tartom az erős, egészséges, szívós és kitartó fizikai állapot fenntartását, amit csak helyes sportolással lehet elérni.

E nélkül nem lehet sem harcolni, sem dolgozni. S végül mindezeket alátámasztja a "tudás"! Mert a tudás hatalom.”¹¹

Kulcsszavak: Tokay László, Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia, páncélos hadnagy, hadifogoly, Európai Idegenlégió, Amerikai Egyesült Államok Menekülteket Segítő Programja, Magyar Harcosok Bajtársi Közössége

⁹ Tokay László önéletrajzi írása, Kézirat, 2011, Chicago, p. 28.

¹⁰ Tokay László m. kir. páncélos hadnagy ny. alezredes: Katonanóták „Rózsa Rózsa Bazsarózsa”, Chicago, p. 235.

¹¹ Tokay László i. m. önéletrajzi írása

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SIPOSNÉ Dr. Kecskeméthy Klára

Budapest, 2012.
5. évfolyam 1-2. szám

FELHASZNÁLT IRODALOMJEGYZÉK

- Bachó László, dezséri (szerk.): *A Magyar Kir. Honvéd Ludovika Akadémia története*, Bp., 1930.
- Damó Elemér: *Nyolcvanöt év honvédség – Filmkockák egy hosszú életfilmből, I. rész: Horthy Miklós katonája, 1. kötet, A fölkészülés*, Bp., 2006.
- Kalavszky György: *Ludovika-album – A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia története (1808–1944)*, Libra, 1992.
- Káplán György – Ráskay Pál (szerk.): *A m. kir. honvéd „Ludovika” Akadémia 1941. augusztus 20-án felavatott évfolyamának emlékkönyve*, Bp., 1991.
- Martin Kornél: „A gimnáziumtól a Ludovikáig”. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 120. évf. (2007)/1, 329–362. o.
- Pénzes János: *Emlékek útját járva (1942–1944)*, Melbourne, 1990.
- Rada Tibor (szerk.): *A magyar királyi honvéd Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830–1945), I–II. kötet*, Calgary–Budapest, 1998/2001.
- Siposné Kecskeméthy Klára - B. Kalavszky György: *A Ludovika*, HM Zrínyi Média Közhasznú Nonprofit Kft. 2011. p. 228.
- Siposné Kecskeméthy Klára: *A hazáért mindhalálig - vitéz Szepesvári Béla háborús naplója* Sereg Szemle, X. évfolyam, 1. szám, 2012. január-március, p. 151-164.
- Szepesvári Béla: *A hazáért mindhalálig – vitéz Szepesvári Béla ny. őrnagy háborús napló*, Bp., 2004. p. 204.